

ANALYSE

Afhankelijkheid

Energie Nederland, jaargang 7, nr. 12 • dinsdag 28 september 2004

Olie-industrie aast op nieuwe investeringen

Aan de vooravond van het OPEC-overleg van 15 september jl. in Wenen pleitte de topman van Total, Thierry Demarest, voor meer toegang tot investeringen in OPEC-landen. Tegelijkertijd vragen de OPEC-ministers voor een verruiming van de criteria van internationale oliemaatschappijen om tot een investeringsbeslissing te komen. Beide opmerkingen lijken bedoeld om de verantwoordelijkheid over de noodzakelijke vervangingsinvesteringen om de capaciteit op peil te houden en uit te breiden, bij de andere partij te leggen. Bij de huidige prijs en vraag naar olie zou je verwachten dat de investeringen snel zouden groeien, maar kennelijk bestaan er aarzelingen.

Het is duidelijk dat de internationale oliemaatschappijen graag willen investeren, niet alleen om de productie op peil te houden, maar ook om een groter aandeel in de productie te verkrijgen. Bij voorkeur verwerven zij dit door de aanschaf van eigendomsrechten in olievoor-komens, die tegen relatief lage kosten te produceren zijn. Dat verhoogt de weerbaarheid tegen grote schommelingen in de olieprijs.

Keer op keer blijken de winsten van deze bedrijven erg afhankelijk van het olieprijsniveau. Indien de portfolio alleen zou bestaan uit relatief duur te winnen olie, zoals *frontier oil*, neemt de kwetsbaarheid van een onderneming voor een prijsval toe. De continuïteit van de bedrijven

productie te nemen. En daar schuilt nu het probleem.

De beschikbare reserves die in productie zouden kunnen worden genomen zijn klein en/of voldoen niet aan de kostencriteria van de internationale ondernemingen. De toegang van buitenlandse directe investeringen beperken zich op dit moment tot 33 procent van de bekende oliereserves, terwijl er gelimiteerde toegang is tot 22 procent van de reserves. Tot 35 procent van de oliereserves bestaat alleen toegang voor nationale oliebedrijven en de 10 procent van Irak is vooralsnog ook niet beschikbaar. Indien we naar de productiekosten kijken, moeten we concluderen dat de olie die tegen de laagste productiekosten op de markt kan worden aangeboden, niet beschikbaar is voor buitenlandse directe investeringen. Internationale oliemaatschappijen zouden dus graag toegang verkrijgen tot deze reserves.

Druk

Indien we kijken naar de toekomstige investeringen dan valt op dat het merendeel van de investeringen volgens het Internationaal Energie Agentschap (IEA) nodig zijn om de huidige productie te vervangen en dat slechts een betrekkelijk klein deel van de investeringen nodig zijn voor capaciteitsuitbreidingen. Het

dilemma voor bedrijven en landen wordt daarmee goed zichtbaar. De opties blijken door economische en politieke omstandigheden beperkt. De ondernemingen staan onder druk van investeerders, die de mogelijkheden om de huidige productie te vervangen door nieuwe capaciteit nauwlettend in de gaten houden. De discussie over reserves van ondernemingen en van OPEC die in de afgelopen maanden de gemoeden heeft bezig gehouden, in combinatie met de conclusies van de IEA Investment Outlook 2003, heeft de discussie alleen maar aangescherpt.

Instabiliteit

Ook de OPEC-landen worden nauwlettend in de gaten gehouden. De ontwikkeling van het per capita olie-inkomen is zorgelijk geweest van de jaren 90. De druk op de overheidsuitgaven is echter groot. De bevolkingsgroei en politieke en economische instabiliteit in veel olieproducerende landen hebben de overheid gedwongen tot veel kortetermijnuitgaven. De ruimte voor omvangrijke investeringen in oliecapaciteit was klein, te meer daar er een paar jaar geleden onzekerheid bestond of deze investeringen zouden leiden tot een grotere afzet. De maatregelen om de CO₂-uitstoot te beperken zouden ten koste gaan van de olieconsumptie in OESO-landen. In de jaren 90 bestond was het onduidelijk of de groei van de vraag in ontwikkelingslanden deze vraagterugval zou kunnen compenseren.

OPEC moet ook rekening houden met het feit dat er een voorkeur in de OESO-landen bestaat voor consumptie van niet-OPEC olie. De rol van hoeveelhedaanpasser gaf de OPEC kostbare macht over de

markt. Kostbaar in de zin van het moeten opgeven van marktaandeel om de prijs te stabiliseren op een voor de OPEC aanvaardbaar niveau. Macht omdat de onbenutte capaciteit in enkele OPEC landen de OPEC een belangrijk controlemiddel over de markt gaf als *supplier of last resort*.

Met het slinken van de onbenutte capaciteit en de verrassende groei van de vraag dit jaar, lijken de blemmeringen voor het verhogen van de investeringen weggenomen. Het dilemma voor OPEC is dat men het zich economisch niet kan permitteren te veel te investeren in onbenutte capaciteit. Als de vraag in China zou tegenvallen terwijl juist de nieuwe capaciteit beschikbaar komt, zou dat een grote tegenvaller betekenen. Voor de ondernemingen geldt iets dergelijks: een te losse hantering van de eigen investeringscriteria zou risico's inhouden bij een terugval van de prijs.

En dus zoeken beiden de oplossing van dit dilemma bij elkaar. De een wil investeren maar het liefst ook in relatief lagekostenvelden, de ander wil investeren maar alleen als de olie-inkomsten er niet onder lijden. En beide partijen willen controle. Kennelijk is de spanning tussen vraag en aanbod nog niet dusdanig gestegen dat zij uit hun dilemma worden bevrijd. De consument wacht gespannen af.

Coby van der Linde is hoofd van het *Clingendael International Energy Programme*, hoogleraar *Internationale Politieke Economie en Internationale Oliemarkten* aan de Universiteit Leiden, hoogleraar *Geopolitiek en Energiemanagement* aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de *Algemene Energieraad*.

Door
Coby van der Linde

staat of valt met een juiste kostenmix van olievelden, voldoende productiecapaciteit en bereikbaarheid van de markt. De omvang van de nieuwe olievondsten is de laatste jaren immers ook steeds kleiner geworden. Naarmate men beschikt over meer goedkoop te produceren olievelden neemt de ruimte toe om risicovolle en moeilijke gebieden in